

# Dierenarts vecht voor behoud steenuil

Vele jaren werkte dierenarts Peter Beersma bij de Gezondheidsdienst voor Dieren, onder andere als patholoog in de sectiezaal. Tegenwoordig met pensioen zet hij zijn kennis en kunde in voor het behoud van de steenuil in de Achterhoek. Het gaat slecht met deze vogel.

De redactie liep een dag met hem mee.

GEESJE ROTGERS

**H**et is 1 juni, een zonnige dag. Prima weer om te kijken hoe het de steenuilen met hun jongen vergaat. Peter legt de uitschuifbare aluminium ladder op het imperiaal van zijn auto en we gaan op pad. Het eerste 'adres' is een eenzame oude geknotte es in een weiland langs de IJssel. Tussen de relatief korte takken die ontspruiten aan de knot, ligt een nestkast verscholen. Peter zet de ladder tegen de stam en klimt omhoog. Moederuil en haar drie kuikens houden zich dood, waardoor ze gemakkelijk te pakken zijn. "Moeder uil ziet er gezond uit", constateert Peter. Ook haar drie jongen ogen kwiek, maar ze zijn nog wat te klein om te ringen. Vader uil is in geen velden of wegen te bekennen, maar houdt zich waarschijnlijk schuil in de buurt. (Een dag later wordt vader uil dood aangetroffen op het grasveld van de buren – waarschijnlijk het werk van een kat. De jongen moeten nu worden bijgevoerd of overgeplaatst naar een ander ouderpaar, wil het nog iets worden.)

Tegenwoordig haalt nog slechts 18 procent van de jonge steenuilen het eerste levens-

jaar; in 1980 was dat nog 30 procent. Vóór de winter zijn de meeste al dood. Daarbij sneuvelt jaarlijks ook zo'n 30 procent van de volwassen vogels. Peter vreest dan ook dat als er niets verandert, deze vogelsoort binnen enkele decennia is verdwenen uit de Achterhoek. Het is de reden voor deze dierenarts om samen met een klein team vrijwilligers alles in het werk te stellen deze vogel te behouden. "Het ecosysteem in ons buitengebied is te veel verschaalt, waardoor de steenuilen tekort komen."

## Sectieonderzoek op dode uilen

Peter schat dat er in de Achterhoek nog enkele honderden steenuilenpaartjes leven. Vogelwerkgroepen hebben in het gebied zo'n driehonderd broedkasten opgehangen: op boerenerven, in de resten van oude boomgaarden en in tuinen van 'buiten' wonende particulieren. Ongeveer de helft van die kasten is dit jaar bezet. Peter is de enige dierenarts in Nederland die sectieonderzoek verricht op steenuilen. Mensen die een dode steenuil vinden, worden verzocht hem hierover te bellen, zodat hij naast de doodsoorzaak ook de leeftijd, conditie, maaginhoud en het geslacht kan vaststellen. Jaarlijks worden zo'n veertig dode uilen bij hem binnengebracht en hij durft wel enige algemene conclusies te trekken over de doodsoorzaken. "Vrijwel geen enkele steenuil sterft tegen-



Jonge steenuil van drie weken oud en 125 gram. Slechts 18 procent van de jongen overleeft het eerste jaar.

woordig nog door ouderdom. Bijna altijd verongelukken ze. Jonge uiltjes willen nog weleens verdrinken in drinkbakken voor vee of paarden – ik vraag veehouders in deze regio daarom een plank in de bak te leggen, waar ze op kunnen springen", stelt Peter. Ook de buizerd wil wel een jonge uil pakken. De steenmarter is echter een geduchter roofdier. "Die haalde in dit gebied aanvankelijk zo'n 20 procent van de nesten leeg. Nu beschermen we de nesten door de stam van een rechte boom te omwikkelen met een glad manchet. Ook schrikdraad om de stam werkt goed." Toch zijn het relatief weinig uilen die hierdoor het leven laten. Een groter probleem betreffen de vergiftigde prooien (muizen, rupsen, kevers) als gevolg van muizengif en insecticiden. Wanneer een uil één muis verorbert die het verdelgingsmiddel Brodifacoum (Klerat) in zijn lichaam heeft, betekent dit eveneens de dood van de steenuil.



FOTO'S: GEESJE ROTGERS

Tussen de takken van de oude knot-es ligt een uilennest verscholen. De conditie van moederuil is prima, aldus dierenarts Peter Beersma.



## Boek over steenuilen

Peter Beersma is een van de auteurs van het boek 'Steenuilen'. Het boek is bestemd voor iedereen die steenuilen actief beschermt, ze op hun eigen erf te gast heeft of gewoon een warme belangstelling koestert voor deze kleinste uil van Nederland en België. Het boek kost 19,95 euro en is te bestellen via [www.roodbont.nl](http://www.roodbont.nl).

"Uilen zijn zeer gevoelig voor deze bloedverdunner die vaak tegen ratten wordt ingezet." (De andere vijf toegelaten bloedverdunders zijn lang niet zo giftig voor vogels.) Maar ook de coloradokevers uit bespotten aardappelvelden zijn erg schadelijk voor uilen.

Met stip op nummer één van de doodsorzaken staat het verkeer, mede doordat deze slachtoffers gemakkelijk gevonden worden. "Onlangs zijn we erachter gekomen dat de loslopende huiskat (en in mindere mate de hond) indirect het aantal wegslachtoffers vergroot onder vliegende jongen in de zomermaanden."

### Huiskat bedreigt voortbestaan

"Katten zorgen voor het merendeel van de dode steenuilen", aldus Peter op basis van zijn pathologische onderzoeken. "Enerzijds bijten katten veel jonge uiltjes dood, anderzijds zorgen ze ervoor dat de uil lastiger aan zijn voedsel komt."

Dat zoveel jonge vogels niet volwassen worden, heeft alles te maken met het feit dat ze weken niet kunnen vliegen als ze te vroeg het nest verlaten. Volgens de boekjes 'vliegen' de uiltjes in juni uit, maar in werkelijkheid 'lopen' ze uit. Pas in september/oktober kunnen de jongen behoorlijk vliegen. Tegen de avond verlaten de jongen de veilige nestkast en gaan onder leiding van de ouder naar de grond om kevers en andere insecten te zoeken, bijvoorbeeld in paardenmest in de weilanden. Tegen de

ochtend zoeken ze weer een veilig heenkomen in de bomen of hun nestkast. Doordat jonge uilen nauwelijks kunnen vliegen, bewegen zij zich bij het voedsel zoeken te voet voort en zijn dan een makkelijke prooi voor de nachtelijke roofdieren, waarvan de huiskat veruit de gevaarlijkste is.

"Bovendien verhinderen katten door hun aanwezigheid dat de jonge uiltjes 's nachts ongestoord op de grond kunnen foerageren. Je ziet dan dat de uiltjes uitwijken naar de gevaarlijke autowegen, waar ze zoeken naar aangereken kevers en andere insecten. Dat is de reden waarom zich onder de dode uilen veel verkeersslachtoffers bevinden." Verder zijn er rond onze huizen nog maar weinig muizen te vinden – bovendien hebben die te vaak gif gegeten.

### Behoud steenuil

Op een van de adressen die we vandaag bezoeken, wordt verteld dat de Jack Russel des huizes de jongen jaar na jaar te grazen nam, ondanks alle goede zorgen van de familie. Nu worden de jongen vlak voordat ze uitlopen, verplaatst naar het erf van de burens waar ze veilig zijn voor het jachthondje en daar keurig verder worden verzorgd door hun ouders.

Peter houdt de populatie steenuilen in zijn gebied goed in de gaten. Bijna alle vogels zijn geringd en worden gevolgd. En de conditie van de jongen wordt goed in de gaten gehouden door ze te wegen en te meten. Wanneer de jongen aan de lichte

kant zijn, worden ze bijgevoerd met onder andere dode eendagskuijkens.

Aan het eind van de dag hebben we zo'n acht broedkasten bezocht. Zwarte jonge steenuilen hebben we niet gezien. Sommige waren krap aan het gewicht, maar de meeste waren aan de lichte kant, wat duidt op moeilijkheden bij het vinden van voedsel. "Het belangrijkste is dat de biotoop van de steenuil wordt hersteld", zegt Peter. "Steenuilen horen bij boerenhoeves, al of niet bewoond door particulieren, met hun oude bomen en vele schuilmogelijkheden. Ook vinden de vogels hier allerlei voedsel, zoals insecten, kevers en kleine knaagdieren. Wij moeten zorgen dat deze leefomgeving van de steenuil ook in de toekomst behouden blijft en dat ze uit de grijpgrage klauwen van onze katten blijven." §

Een houten nestkast in een fruitboom op het boeren erf.



Een kijkje in de nestkast: moederuil en haar drie jongen.

